

Մանկութեան Եփեայր

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ՅՈՒԼԻՍ 22 ՃԻԻՄԱ

ՆԻՄԵՐՈ 104

Մանկութեան Եփեայր հասկանալի 6 եանի սենեակ 300
նիւսիւ վերելիկ, սենեակ գլուխներ, բաւարար փարապոս տախտի
իւնտէ օլարագ, 200 զէ՛ օլուկ, ալթը ալլըզը 100 զէ՛ օլա-
րագ, վէ նիւսիւսի տախտի 50 տը փարապոս սալթըլաճագ տըր :

Իւնաթըն պէհեր սալթըլը իշին, պի-
րինճի տէֆատտ 3, իրինճի տէֆատտ 2,
վէ իւնիւնճիւ վէ սայիր տէֆալարտա 4,
էր ղուրուշ ալլընաճագ տըր :

Մէքթուկ վէ սայիրէ, իսթանպուլտա Պաղլէ Գաբուսու
խարիճինտէ, գարաղուխանէ իլէ ճամիի շէրիֆ արա հէ-
րինտէ քեային Շապըր խանընտա, Կարապետ 3. Փանտու-
եանըն 18 նիւսիւսի տախտի կէօնտէրիլէճէք տիր :

ԲԵՍՄԻ ԹԵԼԵԿՐԱՅ ՕՍՄԱՆԼԸ ՖՕՆՏՕԼԱՐԸ

Փարիս, 31 յուլիս .
Էսամը Ուսուլիյե 281-2
» » » » 29-
1863 սէնէսի իսթիգրաղը 248
1865 » » » 258

ՄԱՆՁՈՒՄԷՑԷ ՄԱՍՈՒՍ ԹԵԼԵԿՐԱՅ

Փարիս, օգոստոս 1, ախշամըն սաաթ
6 վէ 55 տագըղասընտա :
Ֆլորանստան ալլընան խապէրէ կէօրէ,
տուրի միւղաքէրաթը Պօհէմա մագարըր
հիւքիւմէթի օլան Բրակա շէհրինտէ վուգու-
պուլաճագ տըր :
Օգոստոստան 15 ինտէն էվլէլ, միւսալա-
հանըն վուգուա կէլէճէկինէ իթիմատ օլու-
մագտա տըր :
Ինկիլթէրրատան Ամէրիգայա գատար
թէմաթտ օլուան եէնի թէլէրաֆ իլէ Նիւ-
նորքտան յուլիս 29 տա ալլընան պիր խա-
պէրտէն, բամուղուն զըլմէթինին 36 տա
օլտուղու անլալըմը տըր :
Փարիս, 31 յուլիս. սապահըն սաաթ
11 վէ 45 տագըղասընտա :

Մօնիթէօր նամրէսմի ղաղէթանըն, թա-
տիգ խտէրէ պիլտիրտիկինէ նագարէն, Մէք-
սիգատա ժուարիսթըր Մաթաօրաս շէհրի-
նի գապթ իթմիլէր տիր :
Բակուղատան ալլընան խապէրէ կէօ-
րէ, Գլէգէ պէշ թապուր Ոսմանըլ ասկէրի
վասըլ օլմուշ տըր :
Լօնտրատա տիւնքի կիւն պիր « միթինկ »
մէճիսի թէճէմիւ իթմիլ իսէտէ, հիւ պիր
ուլղուսսուղուգ վագը օլմամը տըր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԽՈՒՄԻՃԻՑՅԷ

Պալետտէթի թէլէկրաֆլարըմըզն պիր
գաշ հագատիսի, բէք տիգգաթա շաեան
տըր :
Պիրինճիսի փարիստէ հէրքէսին, օգոս-
տոստան 15 ինտէն էվլէլ միւսալահաեա
գարար վերիլէճէթի իթիգատընտա պու-
լուսմասը տըր քի, ճիւմէլ ալէմին արգու-
իլլէմէքտէ օլտուղու պիր լուլթ ու քէ-
րէմ տիր :
Իքինճիսի, Լօնտրատա, էհալինին սէօ-
ղիւ օլուկ, հիւքիւմէթ եասագ իթմէք

իսթէմիշ, վէ էհալի հուգուգու մէշու-
ասընը իպթալ ու բայիմալ իթմիրմէք
իսթէմէտիկինտէն, ասկէր վէ զապթիլէ
միւստիւնէ իթմիշ վէ գանլար տէօթիլ-
միւշ իրէն, ազըպէթքեար հիւքիւմէթ
քէնտի թէսալուլթուստան վագ կէշմէյէ
մէճպուր օլմուշ, վէ էհալիտէ սէօղիւնիւ
եիւրիւտէրէք, թէքլարէն « միթինկ »
տէնիլէն մէճիսիլէր թէճէմիւ իթմէյէ
պաշտմը տըր : Տիւմէք տիր քի, Ալման-
եատա պիր ճիհէթիլ եէնի էֆքեար, հէ-
նի մէպտէ, վէլ հապը էֆքեարը ամմէ
ղալէպէ իթմիկի միսիլու, Լօնտրատա
տախի պաշգա ճիհէթիլ էֆքեարը էհա-
լի ղալէպէ իթմիշ տիր : վէ պուստանտա
աշքեար անլալըմագտա տըր քի, « ձայն
բագմագ ձայն աստուճոյ » հիւքիւմէլ սէ-
մալիսի կիւնտէն կիւնէ քէսպի զուվլէթ
իլլէմէքտէ տիր :

Իւնիւնճիւ, Մէքսիգանըն էսկի հիւ-
քիւմէթի օլան ժուարիսթըրին ղա-
լէպէ իթմէսի տիր քի, պուստուսու
Փրանսատա պիւլիւք էհէմիլիլէթ քէսպ
իտէճէք տիր, շիւնքի, ժուարիսթըրէ
գարըն Ֆլորանստան ասկէր կէօնտէրիլ-
լէք, վուրուլմուշ գօվալանմըշ, վէ իւմ-
րէրաթօր Նարօլէօն հագըթիլէրինին միւ-
լատը իճրա օլուսարագ, պիրտէ իմքէրա-
թօր կէօնտէրիլիլ, վէ շուստուսու
մալի Ֆրանսաեա կէրէք փարաճա, վէ կէ-
րէք Բօլիթիգաճա չօղա օթուրմուշ օ-
լուկ, Ամէրիգա տէվլէթիլլէ պօղուճա-
մագ նիլէթիլնէ մէպնի, Ֆրանսա ասքէրի
Մէքսիգայը թէրք իթմէք իւգրէ պու-
լուսմագտա իրէն, պիրտէ պուստու-
րիսթըրին Ֆիւթուհաթլարը խապէրի
ալլըմը տըր, տիւմէք տիր քի, շիւմի Ֆը-
րանսատան եէնիտէն ասկէր կէօնտէրիլ-
լէք, Ամէրիգա ճիւմհուրիլլէթի գարըն կէլ-
լէք տիր, վէ կէօնտէրիլլէք, իմքէրա-
թօր Նարօլէօն հագըթիլէրինին շէօհրէթ
ու նուֆուգուսա խալէլ կէլլէճէք տիր,
պագալըմ պուստուսու սօնու նէտէ գարար
գըլաճագ տըր :

վէ տէօրտիւնճիսիւ, Ամէրիգատան
Էվրօպաեա թէլէկրաֆ իլէ խապէր կէլ-
մէյէ պաշտմասը տըր քի, ինկիլիկ միւ-

լէթի պու պապտէ տախի ազըպէթքեար
քէնտի ազամէթինի կէօնտէրիլ տիր տի-
մէք տիր :

Աճէպա Մէճմուա մէքքիւր թէլէկ-
րաֆա, վէ եախօտ տէվալ իտէպիլլէճէ-
լինէ ինանաճագ մը տըր : պուստուսու
հագըրմը վար տըր : շիւնքի, մէքքիւր
թէլէկրաֆըն պաշա չօղարըլմագտա
ղը հագըրմուս բէք չօղ պահարըն եազ-
մը տըր :

— Շու աթիլտէքի պահա ղաղէթալար-
տա օգուսմուշ օլուկ, վէ տիգգաթա
շաեան օլտուղուստան, պիլ տախի պէ-
եան իտէրիլ :

« Գալիլէն սէօլլէտիկինէ նագարէն,
Էվրօպանըն հալը հագըրը զըմընտա,
Բուսիա տէվլէթի թարաֆընտան, ին-
կիլթէրրա տէվլէթինէ շու աթիլտէքի մա-
լէտէ պիր նամէ եագըրմը տըր :

« Բուսիա տէվլէթի եալընը Ալման-
եա վէ իթալեա մէսէլլէրիլ իւգէրինտէ
միւստէս պուլուստան պիր գալղալա, նիւ-
եթ ու մագսէտին խարիճինտէ օլան մէ-
սէլլէ սայիրէնին գարընտըրմագտա թէտտ
իտէր : Հալ պու քի, շու շիւմիլլէ մէյ-
տանտա տէօնէն միւստէլլէ Ալմանեա վէ
իթալեա մէսէլլէրինտէն մահտուտ օլ-
մալըպ, իլա Էվրօպաեա սայիտ օլտուղու-
տան, աիւվլէլ սայիրէ կիպի, Բուսիա
տէվլէթի տախի, տիւշարը պիհուգըրի
օլմագտա տըր : Էկէր գուտրէթ ու գուվ-
վէթ տէնիլլէն շէյին էմրի մուվաղէնէպի
հըֆը ու վիգայէսինէ սայ ու իգուամ օ-
լուսմագ իսէ, էօթէտէն մէյտանա պիր
հիւքիւմէթ չօղարագ, պիւթիւն էվ-
րօպաեա հիւքմ իտէպիլլէճէթի ինթի-
մալին խարիճինտէ տէյիլ տիր :

« Իմտի պուստանտա նէլլէթ իտէր քի,
Էվրօպաեա պուլուստան միլլէթըրին սէր-
պէսթիլլէթի մէվալտիլլէսինին խաթըր
իլին, Ալսթրիա տէվլէթի հիւստէ իտի-
լէրէք, քէնտի պիրիլք վէ թէմասիլլէ-
թինէ գարըն գուհուրա կէլլէքտէ օլան
նիլլէթի Ֆրանստէնին թէտտ օլուսմասը, վէ
Բուսիա տէվլէթինին վէ եախօտ սայիր
պիր տէվլէթին պիւթիւն Էվրօպաեա

հիւքմ ի թ մեք լինին մէն ի տիւմէսի, էլ զէ միսնէ թ տէն տիր :

« Հէլէ վէնէ տիրին իմքերաթօր Նաբօլէօն հազրէ թ լինէ թէրք օլունմասը, պիր դարէնի ազիմէնին էօնլունիս ալտըր տան պաշգոտ, Ավսթրիա տէվէթինի տախի պի թարաթ տէվէթէր իլէ պիրլէն տիրմիշ տիր :

« Աճէսա ինկիլթէրրա տէվէթի, շուզեքի կէչիլէն սէտտի միւմանատթ թ էշքիլ տայիրէսինէ տախիլ օլաճադ մը տըր : Էկէր տէվէթի միւշարլէշա, Շարգ մէսէլէսի սըրասընտա քէնտի սէսինին պալէտտէ պոլլունմասընը իսթէր իսէ, էօլլէ « տիւվէլի սայիրէնին ումուլը տախիլէսինէ դարըշմաեքը մէպտէսի » պէհանէսիլէ, պիւթիւն պիւթիւն պիր թարաթա շէքիլմէքիքտէն վաղ կէչմէլի տիր : »

« Էվթօպաեք պիր ումուլի ճէնք խաթարնտան, անճադ պիւթարաթ տէվէթիլէրին իմթիլաճ ու իթիլիթադլարը իսէլաս իտէպիլէճէկինտէ շէւքէնէ եօք տուր :

« Էկէր Յրանտա վէրուսիս վէ ինկիլթէրրա քէնտի պէյնլէրինտէ իմթիլաճ իտէրէք, Էվթօպա հուգուգու հըֆը ու վիգայէսի զմիւրնտա լազըմ կէչէն սէտտի միւմանատթըն քէչիտէսինէ հիւմէթ իտէրլէր իսէ, պիւթարաթ տէվէթէր թարաթին տան, շէրայիլթի միւթիտէ իւզոն, միւսալաշա հազրնտա զուհուրա կէլմիշ օլան թէքիլթէրի, Բրուսիս տէվէթինին դապուլ իտէճէկի պի իշթիպաշ տըր :

ԱՅԳԱՅԻՆ

... Խմբագիր :

Այսօր Էջմիածնայ աթոռին կաթողիկոսական ընտրութիւնը պիտի ըլլայ : արդէն մեր եկեղեցականները քանի մը օր առաջ եօթը ընտրելի ցուցուցին : դուք ալ անոնց վրայօք կարճ դիտողութիւն մը ըրիք՝ անոնց ցանկը հրատարակելով հանդերձ : վաղը տհա մեր հրեպոփաան աղաներն ու էֆէնտիները այն ընտրելուց քուէ պիտի տան ու ասոնց մեծագոյն մասն ալ շատը յանգէտս այս ինչ կամ այն ինչ եպիսկոպոսէն վաստորկված ըլլալով չ'եմ կարծեր որ ասոնք արդարութեամբ դործին ազգին ճշմարիտ օգուտը միայն ինտաեկով :

Այս յանգէտս վաստորկվածներուն քիչ մը աչքը բանալու համար ուղեցի որ ընտրելէաց վրայ փոքր ինչ ծանօթութիւն տամ ամենայն անաչառութեամբ իւրաքանչիւրին ճիշդ նկարագրութիւնն ընելով եւ կարելի եղածին չափ անոնց թէ պակասութիւնները եւ թէ բարի յատկութիւնները արտադրեմ, Ձեր պատուական լրագրոյն միջոցով :

Ասալ ընել հարկադրելու քանի մը պատճառներ ունիմ : մէյնը որ հասարակաց հօր մը ընտրութիւնը կայ առջիւնիս : ես ալ այն հօրը զաւկընէն մին եմ, ուստի կը փափաքիմ որ այդ հայրը ազգին խնամատար ըլլալու, ազգային տունը բարեգործելու, չէնցընելու կարող եւ փափաքող մէկն ըլլայ : երկրորդ լաւ համոզված եմ որ մեր հրեպոփաաններն ալ եկեղեցականներն ալ ոչ կը խօսին այդ ընտրելաց վրայ, ոչ լոյս կու տան

իրարու : հապա վաղը որ պիտի ժողովին՝ նստելուն պէս մէկ մէկ կտոր թուղթ պիտի ուզեն ու անուն մը գրելով քուէտուփը պիտի ձգեն՝ առանց վիճաբանելու, առանց քննելու եւ առանց մտածելու թէ այդ իւրենց ընտրած մարդը, եթէ բոլորովին ալ չկրնայ կործանել ազգային տունը, կրնայ մեծ վնասներ հասցընել անոր եւ այն ատեն ազգին արիւնը այն ընտրելած անձին հետ իրենց ալ գլուխը պիտի ըլլայ : Ես կուզեմ այդ ընտրողները քիչ մը լուսաւորել իրենց ընտրութեան մէջ՝ մեղքընալով զիրենք ու չիտակը զրուցելէս ետքը ազգին ու իրենց օգուտը մտածելը իրենց կամքին :

Երրորդ՝ Մոսկովի Հայերը միւղ իրենցմէ խելացի կարծելով՝ ասկէ առաջ ուղեցին որ կաթողիկոսի մ'ընտրութիւնը մեր վրայ թողուն, ասկէ առաջ անգամ մը ընտրեցինք ու մեր ընտրութիւնը պէտք եղածին եւ անոնց սպասածին պէս չեկաւ նէ՝ այն անգամ կրցանք ինքզինքնիս արդարացին ըսելով թէ Մատթէոսը մենք պատրիարքութեան ալ անկարող դատելով զինքը հանած էինք, զանի կաթողիկոս ընտրողները մէկ երկու պէյէր ու ամիրաներ էին եւ ազգը չէր, թէ եւ ընտրելէն ետքը ովստաններով պտտացուցինք : Այս անգամ եթէ այդ պէյերուն ու ամիրաներուն ներգործութեամբն ալ ընտրենք՝ դարձեալ իրաւունք պիտի չունենանք ըսելու թէ մենք չ'ընտրեցինք՝ քանի որ ազգային երեսփոխանութեան քուէովը պիտի ընտրելի կաթողիկոսը : Ուստի կը փափաքիմ որ գէթ այս անգամ Ռուսահայք չը խնդան մեր վրայ եւ մեր ապիկարութեան երկրորդ փորձն ալ սուած չըլլան :

Անցած օր եկեղեցականները ժողովրդ ու բարձրաստիճան եկեղեցականներէն ընտրելի ցուցուցէք մեզի ըսեր են, անոնք ալ պըրօպատիկէ աւազանին զլուխն անցնր ու կարթերուն եկածը բռներ են եւ ընտրեցինք ըսեր են : իմ բռնածս գեր է, քու բռնածդ խոշոր է եւսոյն ըսելով ու պարծենալով :

Ասոնք վաղը երեսփոխանութեան առջեւ պիտի դրվին որ ան ալ մէջերուն էն ազէկը դատէ, ան ալ աչքը պիտի դոցէ ու կամ անցած օր պատրիարքութիւնէ հանածը կամ երեկ այս մարդը պատրիարքութիւն չը կրնար կոր ընել ըսածը, կամ անիկայ մէկ վիճակ մը չը կրնար կոր կառավարել, կամ անիկայ իր վիճակին ժողովուրդին կէսը բողոքական ըրաւ իր անհոգութեամբն ու ապիկարութեամբը ըսածը Էջմիածնայ աթոռին կաթողիկոս պիտի ընտրէ : միլիօն Հայու հայր պիտի կարգէ :

Հիմայ նայինք սա եօթը ընտրելիներն ինչ մարդ են :

Առաջինը, Պօղոս Պատրիարք Պօլսոյ, ամեն եպիսկոպոսներէն ծերագոյնն է, ղէմքով պատկառելի բարքով ալ, մարմնով ալ, հողիով ալ ծանր, քիչ չաա խոհական, ուսում ունի բաւական, զիտէ լեզուն խալաական, նաեւ քիչ մ'ալ Տաճկական : երկար ատեն իզմիր կեցեր էր, իրեն համար շատ գանգատներ լաված չէր, որովհետեւ բնաւ գործի մը խառնված չէր, կենդանի աշխոյժ չունի, զգացողութիւնը թուլ է, եկեղեցա-

կան իրաւանց պաշտպան կրնայ հանդիսանալ մինչեւ մէկ կէտ մը : բայց կաթողիկոսական պաշտօնին պէտք եղած արթնութիւնը, հսկողութիւնը, զգացողութիւնը եւ շարժողութիւնը չունի : Եօթանասուն տարուան մօտ ծեր մը, որ աւելի մէկգի քաշուելով իր եկամուտով ապրելու յարմարութիւն ունի, քան թէ հայրապետական ծանր պաշտօնին յոգնութիւնները կրելու :

Բ. Նախկին պատրիարք Դէորդ սրբազան արտաքին շուքով ասալ բարեղարդ ու պատկառելի բաւական խոհական, կենցաղավարութեան մէջ քաջ գիտէ պատուաւոր եղանակներ գործածել եւ շատ անդամ եւս խառնել այն մասն որ փառասիրութեան ցոյցեր են, կառավարութեան մասին չիտակը խօսելով ներկայ պատրիարքէն գործունեայ է, գիտէ իշխանութեան պաշտօնն ի գործ դնել : միայն թէ այս կէտիս մէջ, աւելի միապետութիւն կըսիրէ : Ուսման մասին շատ պակաս Պօղոս պատրիարքէն : շատերէն լաված է որ ազգին պատմութեանը վրայ այնչափ տեղեկութիւն չունի, իշխանասիրութեան հողին իր սրտին տիրացած է, իր սկզբունքը ազգին սկզբանը չը պատասխաներ եւ Աւարայրի Թիլին գրածներն ալ իրաւ է նէ՝ ինչ գիտնամ :

Գ. Իգնատիոս Եպիսկոպոս Ամնայ առաջնորդ կամ լաւ եւս յիսնորդ, վանեցոյ դանգատները ինծի կըսեն որ, պղտիկ տան մը տնտեսութեանն ալ կարող ըլլալու չէ՝ աս անձը, բայց ինչ եւ իցէ կոյր քուէաբկութեան մը բաղդին հասեր ու ընտրելի եղեր է, իր ուսումը միջակ է, գործունէութեան մասին շատ դանդաղ է կըսեն նէ ալ ես չեմ կրնար հաւատալ, որովհետեւ Աղթմարայ կաթողիկոսութիւնն յալիշտակել ջանացող մարդասպան մը արդարացընելու համար քիչ չաչխատեցաւ, շատ գլրեր գրեց, գնա աս կտորէն հասկցի ինչ հողիի եւ առաքինութեան տէր ըլլալը :

Դ. Թադէոս Եպիսկոպոս Թէքրիտաղի առաջնորդ բարի եւ շատ ու շաա միամիտ, պաշտօնասէր եկեղեցական մի է : բաղդատութեամբ՝ Իգնատիոսէն դործունեայ է : պատկեցուցէք, զարկեցէք տեսակէն : իր ուսումը միջակ է : քարովին մէջ ժողովուրդը շատ կը խնդացնէ : կը մտածեմ թէ այս մարդը կաթողիկոս եղած ատենն ալ թէքրիտաղի մէջ քանի քանի անգամ պատահածին նման իր անհոգութեան եւ անկարողութեան երեսն ժողովուրդին մէջ երկպառակութիւն, եռպառակութիւն ծագի նէ՝ ասոր վրայ զրկվելու քննիչներն կամ հայտարարները որոնք պիտի ըլլան, եւ թէ Ռուսիայէն պիտի ըլլան : Ներսէս Եպիսկոպոսը պիտի զրկվի մէկ քանի անգամ, չէ նէ Մամբրէ վարդապետը, որովհետեւ ասոնք մէկ երկու անգամ յոգնած են իրեն համար :

Ե. Արիստակէս Եպիսկոպոս Էտիրնէի առաջնորդ, սուրը գրոց ուսման մէջ Հայ եպիսկոպոսաց ամենէն քաջավարժն է : բնութեամբ խիստ մեղմ եւ հեղ, բարի հայր եւ սակաւապետ առաքինի եւ պարզասէր հօվիւ : բաւական ազատամիտ եւ լուսաւոր-

եալ. ախտս որ իր անձնական տկարութիւնը իր հոգւոյն աշխոյժը մարած եւ արտինարւելը սառեցողացած կ'երեւի. առանց ասոր այս բարի անձն էր էջմիածնայ հայ-րապետական աթոռը ժառանգելու է'ն ար-ժանաւոր անձը այն եօթը ընտրելեաց մէջ:

Զ. Մակար եպիսկոպոս. ասիկայ Պօլիս եկաւ, տեսանք զինքը բայց հոգւոյն վրայ կատարեալ տեղեկութիւն չ'ունէինք նէ ալ Ռուսիոյ Հայոց արդարասէր եւ բանիւրուն Հայերէ առած տեղեկութեանս նայելով ա-սիկայ Ռուսիոյ Հայոց եպիսկոպոսներէն փոքր 'ի շատէ արժանաւորը կրնայ համարվիլ. վասն զի ասիկայ այնքան անձնատուր եղած չ'է կըսեն տիրող ազգեցութեան եւ քիչ շատ հաւատարիմ է Հայաստանեայց եկե-ղեցւոյ իրաւունքը պաշտպանելու. բայց աս ալ ազգին փախաքը կատարող անձը չ'է:

Է. Եսայի եպիսկոպոս Հայոց Երուսաղէ-մի Պատրիարքը շատ ծեր չ'է, աշխոյժ, ան-ձանձրոյթ, Ժրաջան, խոհականութեան մա-սին այնքան կատարեալ չ'է տակաւին բայց ուրիշ յատկութիւնները այս պակասութիւ-նը կը ծածկեն. ուսումնական չ'է բայց շատ ուսումնասէր է, այս մասին ամենէն աւելի ջանք ունի. հաստատարութիւնը Ներսէս Աթոռակիրի պէս մինչեւ յամսութեան հասած է, ամեն զօրաւոր հովերու կրնայ զիմտագրել. վասնկան կեանքի մէջ դաս-տիարակուած բայց ընդհանուր դաղափար ունի լուսաւորութեան մասին, մանաւանդ երբոր Եւրոպա ալ չըջնցաւ հարկաւ այս ճամբորդութենէն օգուտ քաղելով՝ ինչ է ճշմարտ լուսաւորութիւնն ու յառաջա-դիմութիւնը հասկընալ, քիչ ատեն առաջ գնաց էջմիածինն ու անոր վանական դա-րաւոր զննմունքն ալ տեսաւ. իր օրինա-սիրութեամբ կրնայ նաեւ վանք մը իր նախ-նի պարզ դրութեան վերածել:

Քիչ մը կտքի խօսքը առաջ ըսողներէն է. բայց ան ալ իր խորամանկ եւ կեղծա-ւոր չ'լլալուն նշանն է:

Կը յուսամ որ երեսփոխանները էն առաջ կը կշռեն Այրարատայ Մայր Աթոռին ժա-ռանգաւորին մը ինչ մեծ արժանաւորու-թիւն ունենալիքը, կը մտածեն որ ընտրե-լիքն Պօլսոյ Պատրիարք մը չ'է, կը խելա-մտին 'ի հարկէ իրենց պատասխանատուու-թիւնը Ազգին եւ Աստուծոյ առջեւ ու ամե-նայն խոհականութեամբ եւ անաչառութեամբ կուտան իրենց քուէն 'ի չինութիւն Ազգին:

Պատրիարք մը չ'է ընտրելիքն, թող լաւ մտածեն, հապա ըստ յանձնաժողովոյ տեղեկագրին, իր իշխանութեան ներքեւ եր-կու Պատրիարք եւ երկու Աթոռակիրոս ու-նեցող 4 միլիոն Հայու հայր մըն է ցկեանս իշխան:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱՆԻԼԻՅՅԷ

Լէվանթոս օգուտնուողունա կէօ-րէ, Գարստաղտան կէլիշ օլան վէքիլէր պու բազար իրթէսի կիւնիւ տէվէթլու Աւլի բաշա հազրէթլէրի սահիլիանէլէ-րինէ կիտէրէք միւլսաթ իթ տիքլէրին:

տէ, բաշայի միւլսարիլէյ հազրէթլէրի թարսֆընտան, Պապը-ալինին Գարստաղ հազգընտա հիւսնի թէվէճճիւ հիւ պու-լունմասը պէտանի իլէ թէեմինտէն պաշ-գա, ազ վազըթտան կէրէք պէլլէրինին, վէ կէրէք էհալիլէրինին, առարը խայրի-յէթտիսարը հազրէթի փաթիշահիյէ մաղհար պուլլուլաճաղարըյա պէրա-պէր, բրէնսի միւլսարիլէյին քէնտի վա-տինի իճրա խտէրէք, պիր տէֆա Տէր-Սէատէթէ կէլիպտէ, վազիֆէտէն պու-լունան ուպուլիլիլէթինի իլհալ իլլէ-տիլինտէ, հազգընտա խայրը օլաճաղը տալի պէտան պուլլուլաճաղ տուր:

Մէճիսի վալեա գալանին տալիլէսի քիթապէթի, մէֆսուլա մէճիսի խաշա-էին պաշ քեւթիպի սապըգ սէատէթ-լու Գարսի պէյ էֆէնտիլէ:

Մէճիսի վալեա էվազ միւլսարիլի, գալանին տալիլէսի քեւթիպի սապըգ իլլէթլու Բաեիֆ էֆէնտիլէ:

Մէճիսի վալեա պաշ քիթապէթի մուալին սանիլիլի, իլլէթլու Լէպիպ է-ֆէնտիլէ:

Մէճիսի վալեա էվազ միւլսարիլի մուալինիլի, մաղսաթա օտաթը միւլս-էրգի սապըգը իլլէթլու Նազմի էֆէն-տիլէ:

Մէճիսի վալեա մաղսաթա օտաթը միւլսէրիլիլի, էվազ օտաթը սէր մու-գայիլիլի իլլէթլու Սէատ պէյ էֆէն-տիլէ:

Մահքէմէի թիճարէթ ազասընտան, իլլէթլու Եոլսուլի Լափիլ էֆէնտիլէ, թիւթպէի սանիլիլէ սընըֆը սանի-լիլէ, թիճարէթ նէզարէթի իլլամթ միւլսէրիլիլի, սապըգ իլլէթլու Շէրիֆ պէյ էֆէնտիլէ:

Տիվանը իսթինաֆ ազասընտան Ղալ-րիլէ էֆէնտիլէ թիւթպէի մէզքիւլէ:

Էրզուրում վիլայէթի մէքթուլաճու-լուղու, թիւթպէի սանիլիլէ սընըֆը սանի-լիլէ, թիճարէթ նէզարէթի իլլամթ միւլսէրիլիլի, սապըգ իլլէթլու Շէրիֆ պէյ էֆէնտիլէ:

Հոլուուար Եոլսանիլէ գարանթին մէմուրու թիֆաթլու Ահմէտ էֆէնտիլէ թիւթպէի սալիլէ:

Թարսալլուսը զարպ րուսուլաթ նէ-զարէթի, իշգօտրա թիւսուլաթ նազըրը սապըգ իլլէթլու թիֆաթ էֆէնտիլէ թէվիլի պուլլուլաճաղ տուր:

— Գուրիլէտէ օգուտնուողունա կէօրէ, Ժօգէֆ Գարամ պիտտէֆաթ պօզու-տուղտան սօնրա, Քէսրուան Մարօնիլէ-րինին էքօէրիսի սիլահարըն թէրք իլէ, քէնտի խանէլէրինէ ալտէթ իթմիլէր իտի իսէտէ, Տափուլ փաշտ հազրէթլէ-րինին վէրտիլի նասիհաթլարա լաղմէն, պիր գաշ Եիւզ նէֆէր քէսան, էմիլիլէ-թի ումուլա իրաթը խասար իտէրէք տաղարտա սէրսէրի կէզմէքտէ օլուպ, վէ շու սէվտատան վազ կէչիլմէք նիլիլէ:

Թիլլէ, տէրմիեան օլունան քիւլլի թէ-տապիր պիհուտէ օլմուշ իտի:

Վէլ հասը փաշայի միւլսարիլէյ հազ-րէթլէրինին արթըգ թէհամիլլէրի քէ-սիլտիլիլիտէն, գուլվէի ճէպրիլիլէի էլէ ալմաղա մէճպուր օլմաղին, պուլտան չէնտ կիւն մուգատտէմ մէրզուման էշ-գընա արգասընտան պիր մրգտար սաքի-րի շահանէ սէվգ էյլէմիշ, վէ սաքիլի մէրզուլէ մէզքիւր ասըլարը մուհասէրէ խտէրէք վուրուլմուշար, վէ մէվթա ու-մէճրուլ վուրուլ պուլլուլ պուլլամտըղը իշար օլունմամըշ իսէ տէ, 120 քիլինին էսիլտիլլէմիւշ օլուպ, վէ Բօոսս իլէ Ագեա գա ալարընա նէֆի խոլիլիլլէրի, վէ պուլնարտան Ֆէսատիլիլէրինին պէրաեի իսթինթաղ Պէյրուլթա ալը գօնուլմուշ օլտուղարը անլաշըմըշ տըր:

Մէրզուման մահպուլար իչինտէ, իքի նէֆէր տալիլ բաբաս պուլլունուպ, մէր-զումանտան պիրիսինի, իլլէրինէ աթէշ իթմիշ օլտուղու պիր սալէր թուլթմուշ օլուպ, վէ տիլէրինին տալիլ սիլահա տափանմըշ օլտուղու թէպէյիլէն իթ-միշ տիր: Օրատա պուլլունան Բօմա վէ-քիլի Մօնսէնէթօր Վալէրկա, քիլիսէ գա-նունարընա թէվիլիլլէ ճէզարընը թէր-թիպ իթմէք իլլգրէ մէրզումարը իսթէ-միշ օլտուղունտան, միւ մայիլէյէ թէս-լիմ օլունմուշար իսէտէ, պուլ խուսուս ստալէթէ մուղայիլ պուլլունմուշ տուր: զիրա, մէրզուման րահիլլէրին տալիլ տիլէր մահպուլարըն սըրասընտա թու-լթուլարաղ, այնի ճէզարըն չէքմէլէրի հազգանիլիլլէթին իլլէթիլլաթընտան տըր:

Այլն 19ունտա, փաշա հազրէթլէրի նէզարէն գըրգ նէֆէր տահա աթըլար կէ-թիլիլլէրի միսիլլու, իքի կիւն սօնրա, գալթիլիլլէր մուհաֆազասը թահթըն-տա պուլլունաու զարը հալտէ, Պէյթ-էտ-տինէ տալիլ երկիրմի պէշ նէֆէր էշգընա կէթիլիլլէր տիր:

Ժօգէֆ Գարամ կէօրիլլէմէմիշ տիր, ֆազաթ Մարօնիլէր բաթիլիլլէ եանընտա կիլլէնմիշ օլմասը սուլի զանընա մէպիլի, լազըմ կէլէն մահէլլէր արաշթըրըմըշ իսէ տէ, չէքիլլէն զահմէթլէր պէրհապ օլմուշ տուր:

ԱՅԻԹԱՊ ՊԱՀՍԸ

Մալլաթիլ 98 ինճի Նիսիլիլլէրի պէրիլլէ:

Մալլաթիլ իշ պուլ թէօլիլիլլէ մէք-թէպ Հէյպէլիլ տաասընտա վազը Այիա թիրաս մանասթըրը տէրունիլլէ տիր:

Իշ պուլ մանասթըրը, էվլէլ էմիլտէ պուլտան 930 սէնէ մուգատտէմ մէշ-հուր վէ մէտհ ու սէնանէ շահան ֆա-լիլլէթլու մալլաթլու ֆօթիլիլլէ Բաթ-լիլլէ թէէսիլ իթմիշ օլուպ, միլլէթ վէ մէզհէպիլիլլէ հազգընտա հատտէն էֆ-ղուն վէ գընաստան պիրուն էյլէքլէրէ պայիս օլմուշ տուր:

Թէօլօկիզօն մէքթէպինի մէրգոււմ վէ
Ֆազըլ Եէրմանօս Բաթրիք Թէէսիս իթ
մէքլիսէ նիյէթի խայրիյէտէ պուլուն
տուգլարը էսնատէ, մէքքիւր Այիա Թը
րիաս մանասթըրընը Թէրքիս իյէտիլէր,
վէ իծրասը իլէ միւշէրրէֆ օլմաղա քէս
պի էսէր իյէտի տիսէք ճայիզ տիր:

Թէօլօկիզօն մէքթէպինտէն միլէթ վէ
մէզհէպիմիզէ մէէմուլ օլունան մուհաս
սէնսթ բէք աշըրը մէրթէպէտէ տիր:
Ֆազաթ պուլ ուսուլտա կիտէճէք օլուր
իսէ, վազաա իլիմճէ իւմիտ օլունան
իսլահաթ վէ Ֆէյզիլեթ Եինէ իծրա օ
լապիլիւր, Ֆազաթ ախլեազ վէ էտէպի
Եէճէ իսլահաթըն վիւճուտէ կէլէճէյինէ
շիւպհէմիզ վար տըր, Եա նիշին:

Մէքթէպի մէքքիւրէ խըզմէթ իտէն
շակիրտան 18 Եաշնտան Եօգարը օլու պ,
պուլնար էվլէ էմիրտէ տիւնեա իշինտէ
վէ Մէտրօպօլիթիւր մայեթիինտէ պէօ
յիւնէրէք, իպթիտա տիւնեանըն հէր
կիւնա Եյի վէ քէօթիւ ահվալընը Թահ
սիլ իտիեօրլարտա, սօնրա իլմի իլահիե
Թահսիլ իշին, Թէօլօկիզօն մէքթէպինէ
կիտիեօրլար, օնտա իսէ կէօրտիւքլէրի
տէրսլէր տիւնեա իշինտէ Եյրէնտիքլէրի
ախլեազա մուխալիֆ օլմաղա, շու շա
կիրտան Եյլէ պիր միւշքիլթա տիւշար
օլուեօրլար քի, հաթթա չօգ տէֆա իքի
ճամի արասընտա գալմըշ պինամազ Թար
զը, հանկը Թարիգէ հարէքէթ իտէճէքլէ
րինի շաշըրըեօրլար: Իպթիտա կէօրտիւք
լէրինէ՛մ, սօնրա Եյրէնտիքլէրինէ՛մ:
հալ պուլ քի իպթիտաքի Եյրէնտիքլէրի
ճիսմանիթ Թարիգի քէնտիլէրինէ խույ
օլմուշ կիպի ըուհանիյէթէ զալէպէ ի
տէճէք օլուր իսէ, արթըգ վար սէն օ
Թէօլօկօսուլն խայրընը կէօր, չիւնքի մէզ
հէպի պիր ալեաթ գընաս իտէրէք, հէր
իթտիյինի կիւնահ պէլէմէգէ վարըր: վէ
իշթէ պուլ սուրէթլէ Ֆէնալըգ արթար:

Ատայի մէքքիւր իսէ սէֆահաթ վէ
տէֆի զամ մահէլի օլմաղին, մալազօֆ
լու դօգօնալարտա Եքսիք տէյիլ տիր, վէ
շակիրտան տէրստէն գալգարազ տէֆի
զամ իշին Եալը քէնարալընա չըգտըգտա,
նալ ըլա միլ արասընտա գալմըշ օլուպ,
տիւլիւ պէ տիւլիւ Եֆքեարը Ֆահի
շէնէ միւպթէլա օլուր, վէ այլպտա կէ
թիւմէզ, չիւնքի թէն Թաշըյօր, մէլայիք
տէյիլ Եա: Պուլուն պաշգա տիւլիւ չա
րէսի օլմաղա, Ֆազաթ կէօգտէն ուղազ
օլան կէօնիւլտէնտէ ուղազ օլուր Թէֆ
հիմինճէ, շու Թէօլօկիզօն մէքթէպինի
խալգտան ուղազ պիր մահէլէ նաղլ իթ
մէլի քի, օնտան տէրսիլի էգպէր, վէ Ա
լահըն աղամէթինի Թէֆէքքիւր իթ
մէլէ մէշղուլ, վէ աղը տիւնեթիւնէ
Թէշիլի իտիճի հալեաթը նամէրգիեթէն
ուղազ օլմաղ

Պուլ պապտէ Այիօն-Օրօստան տահա

միւնասէպէթի մահէլ օլմաղ, հէմ ապ
ու հալապը Եօլունտա, վէ հէմտէ տիւն
Եանըն Թէլաշնտան պայիտ տիր:

Այիօն Օրօստան վէ սայիր մանասթըր
լարըն զալթէն Բուլ իմքէլաթօրլարը
Թարաֆընտան Թէէսիս օլմասընտան միւ
րատ, Ֆազաթ պապը ըուհանիյէտէ միւ
լէթին պիր բէնահկեանը օլմազ իտի
շիմտի իսէ պիր Թազըմ Թէնպէլէրին վէ
կէշինմէտէն աճիզ իշ գաշկընլարընը
տէրկեանը օլմուշ: Միլէթիմիզ շու մա
նասթըրլարա պուլ գաւտար իյանէ իտի
յօրլար, վէ միլէթին սայէսինտէ հիսապ
ալըգ վարիտաթա մալիք օլմուշար: վէ
հալեա տուրմայրա իսնէ Թօփլարլար,
հալ պուլ քի միլէթէ պուլնարըն Ֆայի
տէսի նէ: կիւյա միլէթին կիւնահլարը
իշին Ալահա տուա իտիպտէ, ա՛ֆվ մը
իթտիլէճէքլէր: քէնտի նէսֆէրինի
գուրթարսընլար պազալմ: տիլէճէք բէք
չօգ իսէ տէ, միլէթիմիզ նամուլ օլտու
ղունտան, սիւքիւթ իտէրիգ: կէլէլիմ վաս
ֆըմըգա:

Թէօլօկիզօն մէքթէպի Այիօն-Օրօս
տա Թէէսիս օլունարազ, վէ խրտմէթ ի
տէճէք շակիրտան Եէրօնթէսլէրէ չըպըգ
տօլտուրմուշ մագուլտէն օլմաղա, ա
նալարը գուճազարընտան գատէկեան չօ
ճուգլար ալընարազ, տիւնեալը գօնեալը
վէ իլմի իլահիյէթի օնտա Թահսիլ իթմէ
լի տիրէր քի, միլէթիմիզ Ֆազըլ Բուհ
պանլարա նայիլ օլա, պիրա պաշգա տիւլ
լիւ: Ֆազիլէթին ինթիմալի օլմաղ:

Այիօն-Օրօստա Թահսիլ իլմի իլահի
իտէն շակիրտան նէ օլմաղ:

Եկէրչի նիքեան Թահթընտա միթրօ
բօլիթ վէ Բաթրիք, քիլիսէմիզին շան ու
շէօհրէթինէ տօգուլուր իսէ, իշթէ
Բաթրիք վէ Միթրօբօլիթ նասպ ու Թայ
Եինի սըրասընտա Թէօլօկիզօն մէքթէպի
նէ իլթիճա իտէրէք, օնտան էն միւսին
վէ մալիւմաթըսընը ինթիլապ իթ
մէլի, ամմա կէրէք Բաթրիյին վէ կէրէք
Միթրօբօլիթլէրին մայէթինտէ պուլու
նաճազ քեաֆթէի ըուհապանլար հէր հալ
տէ նիքեան Թահթընտա պուլունմալը
տըրլար, վէ պուլնար տալի մէքթէպ
լէրտէ Թահսիլ իլմ իթմիշ մագուլտէն
օլարազ, ճահիլէրի պէյլէ պիր աղիմ վէ
աղիզ մէնէտէ իտիալ իթմէմէլի:

Իշթէ Թէօլօկիզօն մէքթէպի պուլ
սիւտազտա օլարազ, նիքեան գապուլ
իտէմէնէճէք Բաթրիքլէք վէ Մէթրօբօ
լիթլէք մէնէտէլէրինէ պուլ շայիրտէրտէն
ալարազ, Բաթրիյին հինի վէֆաթընտա
Թէօլօկօս մէթրօբօլիթլէրտէն, վէ մէթ
րօբօլիթ վէֆաթընտա շակիրտանտան պիր
միւսթայիտինի ինթիլապ իյէմէլի:

վէ շակիրտանտան հիշ պիրի Եա Բաթ
րիք, Եա Մէթրօբօլիթ ինթիլապ օլմա
տըգճա, Մանասթըրտան Թաշըաեա չը
գամմալը, վէ միւրատլարը Ալահա վէ
միլէթէ խրտմէթ իթմէք իսէ, նէօպէթ
կէօգթիմէլի տիրէր, հասըլը Եբարհա
լարտա հիշ պէքեար ըուհապան օլմալար
տըր:

Պուլունտան էվլէլէրի նիւսիսէմիզտէ ի
Ֆատէ իյէտիյիմիզէ կէօրէ, Եկէրչի Բաթ
րիքլէք պէքեար ըուհապանլարտան իհ
թիեարլարը Բնէվմաթիգօպուլա իտտրէ
օլունտուլար, վէ կէնճէլի Մանասթըր
լարա կիթսինլէր տէյի, պիր շէտիտ պուլ
րուլթու տաղըտաճազ օլսա, աճասլ նէ
գաւտար ըուհապանլար Գալիմալհիօնու
ալարազ, Ֆէս կիլիսէճէքլէր գընաս ի
տէրիզ: չիւնքի, մէրամարը Ալահա խըտ
մէթ իթմէք օլմաղա, գէվգլէրինի իծրա
իթմէք տիր:

Բաթրիքլէք պիլիսէսինտէն պաշա
Եարազ, իսթանպօլուն վէ պիլատըր սա
րէնին քիլիսէլէրի ըուհապանլարընը Թար
ու Թալուրլարընա տիգգաթ օլունտա,
աեաղարընտա Բօթին վէ բանթալօն (չաշ
ղըր Եէրինէ պուլտա Եէնի մօտա տըր),
վէ Հալէպ գուլթնուսու վէ Շամ չիթա
րիսինտէն Ենթարի, վէ պէլիստէ Գան
տէհար քիշիլիլիտէն գուշազ, վէ Լի
րիսգա չուհասընտան կէնիշ Եէնիլ պի
նիշ, սագալ սիւսիւ, վէ սաշար բօմա
տալը օլուպ, իքի տիրհէմ պիր չէկիլտէք,
հազըր բարա կէլիլ, Եյի Թաալը Եէր,
շամբանեա շարապընը իշէր, աղըտա տը
թըգ պիլթիւն պիլթիւն գաշար, ար
թըգ Ենճամընը Թէֆէքքիւր իյէյին:
Աթիք Օսմանլը բաշալարը գընաֆէթին
տէն Ֆարգլարը Եալընը պիր Գալիմալ
հիօն տուր: վէ քիլիսէլէրինտէ Ագօլու
լիայը (Աստուաճային պաշտօն) պիթի
րի պիթիլմէզ, Բէթրահիլիօնու (վոր
ուրար) վէ Էվիսօլիօնու (աղօթագիլը)
գաբարազ, մահէլէ արասընտա օգուեա
ճազ պաշը աղըլը վէ տիշի սըզլար զաթ
լար արամաեա չըգարլար: Պուլ պապտէ
պիլտիյիմիզ բէք Թօհաֆ Ֆըզըլալար վար
իսէտէ, վասֆ իթմէյէ հիճապ իտէրիգ:

Էյվա՛հ, Էյվա՛հ, շու տիլի աղիզիմի
զի Թէէսիս իտէն Բապպինա իսուս Խրիս
թօս Եֆէնտիմիզ հազըթլէրինին վէ ա
զիզ Բէսուլարընը վէ Էհուլահ Բաթէ
րէսլէրիմիզին գընաֆէթլէրի պէյլէ՛մի ի
տի, Թալիմաթլարը պուլ մու իտի: . . .

Իսթաղֆիլուլահ, պաշարընտա պիր
Թազէ, աեաղարընտա պիր չարըգ,
պէլէրինտէ գայիշ գուշազ, վէ սըրթլա
րընտա սէթրի վիճուտ իշին պիր հըրգա,
վէ Եէտիքլէրի պիր առիլ օգմա, վէ իշ
տիքլէրի Թապիլի սու իտի: աճէպ օնյա
րըն ասընտա շիմիքլէրին սիւսիւ Էլ
պիսէլէրի վէ սիւրիւնտիւքլէրի բօմաա
լար Եօֆ մու իտի, հայ, հայ, տահա
ալեալարը վար իտի, Էմմա օնլարըն Եֆ
քեարը տէրուլի գալպտէն Ալահա խըտ
մէթ իթմէք իտի:

Բաթրիք վէ ճէմիյէթի Մէթրօբօլի
թան Եկէրչի տիւն վէ մէլէթէ խրտմէթ
իտէճէք իսէ, իշթէ պուլնարը Թէֆէք
քիւր իտիպ, իսլահիյէթին չալըշմալը
տըրլար:

Պուլ պապտէ տահա բէք չօգ Եազա
ճազլարըմըզ վար իսէտէ, պաշգա վազը
թա հալալէ իտէրիգ: Աճէլու: